

територіальної геральдики і навіть виявом політичних претензій, показаних у деяких гербах і назвах історичних земель, зображених на полотні як складових Речі Посполитої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stopyra M. Szlachta w blasku swej chwały // www.muzeum.rzeszow.pl [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.muzeum.rzeszow.pl/pl/node/148.
2. Інвентарна книга експонатів фондової групи «Живопис». – Арк. 5 зв. – 6.
3. Możdzeń J. Mundury wojewódzkie a renesans polskiego stroju narodowego w epoce stanisławowskiej // *Sensus Historiae*. – Bydgoszcz, 2011. – Vol. IV. – S. 11-31.
4. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового заповіту. – М., 1989. – 959, 296 с.

Роман Мельник, Віра Мельник

(Львів)

УЧАСТЬ В. ПЕТРИВА В ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ КОЛЕГІЇ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ-АРХІВУ В ПРАЗІ

Одним з важливих і водночас малодосліджених аспектів історії української політичної еміграції в Європі міжвоєнного періоду є вивчення її діяльності, спрямованої на організацію збирання та збереження української історико-культурної спадщини за кордоном. Актуальність даної проблеми сьогодні обумовлюється кількома факторами: «по-перше -історико-джерелознавчим: необхідністю відображення діяльності української еміграції даного періоду у всій її повноті та багатогранності; «по-друге -архівознавчим: визначення внеску української еміграції у створення та збереження документальних колекцій україніки за кордоном, що зокрема передбачає відтворення процесу заснування та діяльності архівних центрів, визначення джерел їх комплектування, особливостей організації збереження та опрацювання матеріалів, шляхів їх переміщення та сучасного місцезнаходження; «по-третє - музеєзнавчим: визначенням важливості виникнення та функціонування музейних установ зарубіжної україніки загалом.

Діяльність генерала Всеволода Петріва в еміграції відзначалася високою активністю і різноплановістю. Зокрема варто відзначити його активну як на той час громадсько - освітню, науково-теоретичну та музейницьку діяльність. Так,

починаючи з 20-х рр. ХХ ст. В. Петрів перебуваючи у вимушеній еміграції Польщі а згодом Чехословаччині починає широко залучатися до освітнього та наукового та культурного життя українських емігрантів. Не менш важливою складовою науково-організаційної діяльності вченого-теоретика була його праця в одному з трьох українських музейно-архівних осередків у Чехо-Словацькій Республіці (ЧСР) - Українському національному музеї-архіві (УНМА). УНМА був заснований при Українському громадському комітеті в Празі восени 1923 р. (статут установи затверджений урядом ЧСР 14 грудня 1923 р.). Метою його діяльності було: 1) збирання і збереження українських історико-культурних пам'яток; 2) ознайомлення іноземців з даними матеріалами; 3) сприяння студіюванню українознавчих матеріалів українськими дослідниками-емігрантами. З 1925 до 1930 р. УНМА продовжував свою роботу як окрема установа у складі Українського інституту громадознавства (Українського соціологічного інституту). У зв'язку з вимогами чехів підпорядкувати УНМА Міністерству закордонних справ ЧСР та припиненням фінансової допомоги з боку чеського уряду у жовтні 1932 р. його документальні і бібліотечні колекції були передані під опіку Українського історичного кабінету, що постав у червні 1930 р. при МЗС ЧСР з метою приймання українських архівів.

У цей період В. Петрів багато уваги приділяє вивченню матеріалів для Українського Музею-Архіву при Українському інституті громадознавства в Празі. На його думку, яку він висловив 5 травня 1927 р. в листі до М. Мандрики «музей не повинен бути суто військовим, що мають досі чехи, але військово-суспільним; та й щоби він наочно дав би відповідь на два запитання: 1) Що може дати українська нація як реальна сила і 2) чому ми не виграли військової боротьби, яку мали шанси виграти, а також створити враження певних великих можливостей для української нації стати міцною силою при відповідному для неї суспільному державному людстві»[Ф.3793.Оп.1.Спр.121.Арк.36].

Збирання, впорядкування і збереження пам'яток національної історії та культури в умовах відсутності власної незалежної держави було нелегким, але водночас важливим і відповідальним завданням, що постало перед українською еміграцією в міжвоєнний період. Однак складнощі з фінансуванням установи

обумовили те, що засідання Колегії проходили лише за наявності матеріалів, які потрібно було оцінювати. До того ж, на засідання запрошувалися не всі члени, а лише ті фахівці, які потрібні для розгляду даних матеріалів. А з лютого 1928 р. Дирекція Українського соціологічного інституту ухвалила скасувати членам Наукової Колегії винагороду за участь у її засіданнях, а ввести оплату праці з перегляду і оцінки матеріалів, яку кожний з експертів фактично виконував. Так, у перший рік своєї діяльності - 1927 р. - Наукова Колегія регулярно збиралася на свої засідання: у липні, серпні, листопаді - 2 рази на місяць, решту місяців - 1 раз. Досить активною була її діяльність і на початку 1928 р. - у січні Наукова Колегія провела 3 засідання. І

рівно таку ж кількість засідань вдалося зібрати протягом решти року - по 1 засіданню у лютому, травні та листопаді. У звіті про роботу УНМА у травні 1928 р., поданому до Ради Музею, секретар Софія Безручкова вказала наступну причину таких значних перерв у роботі Наукової Колегії: «...грошевий стан не дозволяє поки що закуповувати матеріалів на вел[ику] суму». Останнє з засідань, протоколи яких збереглися, відбулося 23 січня 1929 р.

До складу Наукової Колегії входили Голова, обраний Кураторією Інституту громадознавства, представник Дирекції Інституту, запрошений Головою Колегії за згодою Ради УНМА, директор і кустос Музею-Архіву, члени-експерти, запрошені Радою УНМА. Серед членів Колегії - визначні українські науковці: Сергій Павлович Шелухін - правознавець, історик, професор Українського вільного університету, голова Наукової Колегії, експерт матеріалів історичного і суспільно-політичного змісту; Леонід Тимофійович Білецький - літературознавець, професор Українського високого педагогічного інституту ім.М.Драгоманова, експерт літературних матеріалів; Софія Федорівна Русова - професор Українського високого педагогічного інституту ім.М.Драгоманова, експерт культурно-педагогічних матеріалів; Володимир Юхимович Січинський - мистецтвознавець, доцент Українського високого педагогічного інституту ім.М.Драгоманова, експерт мистецьких матеріалів; Всеволод Миколайович Петрів - генерал-хорунжий Армії УНР, лектор Українського високого педагогічного

інституту ім.М.Драгоманова, експерт військових матеріалів; Віктор Кіндратович Приходько - лектор Української господарської академії, секретар Колегії, експерт громадсько-політичних матеріалів; Сергій Васильович Бородаєвський - вчений-економіст, кооператор, еміграцією і успішно вирішувалося нею у 20-х - на початку 30-х років ХХ ст. на теренах Чехо-Словацької Республіки. Долучився до цієї важливої місії і С.В.Бородаєвський завдяки діяльності у складі Наукової Колегії УНМА.

Ухвалою наукової колегії Українського Національного Музею-Архіву від 9 липня 1927 р. генерал-хорунжому В. Петріву, якого було обрано заступником голови, доручалося переглядати всі військові матеріали, що надходили до фондів [Ф.4018.Оп.1.Спр.12.Арк.1].

І вже через три дні Наукова Колегія під його головуванням розглядає цілу низку питань, пов'язаних з її діяльністю. Зокрема, вирішено було видавати журналь «Минуле України» як окремий часопис, у якому висвітлюватимуться п'ять напрямів: «1. Студії історії й Музейно-Архівні. 2. Матеріали історичного характеру. 3. Українська мемуаристика. 4. Інформації як про матеріали, що поступають до Музею-Архіву, так і ті українські матеріали, що знаходяться в інших на чужині музеях, архівах, бібліотеках та приватних руках. 5. Бібліографія й наукова хроніка» [Ф.4018.Оп.1.Спр.12.Арк.2-3].

Отже діяльність представників української військової еміграції із заснування українських музейно-архівних центрів за кордоном стала невід'ємною складовою суспільно-політичної та культурної історії України ХХ ст. Заснований у Празі Український національний музей-архів відіграв важливу роль в організації, збиранні, зберіганні та популяризації матеріалів з історії визвольної боротьби українського народу та української державності загалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Віднянський С. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словащині: Український вільний університет (1921-1945), К. 1994.-82 с.
2. Бойко В.П. Українські комбатанти – організатори військово-історичних музеїв // Historical and Cultural Studies. Історико-культурні студії. Львів, 2014. С. 7-11.

3. Бублик Т. Наукова та культурно-освітня діяльність української еміграції в Чехословаччині та Німеччині в 20-30 рр. ХХ ст. : Дис...к.і.н.:07.00.01.-К. 1997.-179 с.
4. Мельник Р. Проблема будівництва Збройних сил УНР у теоретичних розробках Всеволода Петріва // Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець», липень-серпень 2010. С. 16-20.
5. Мушинка М. Музей визвольної боротьби у Празі та його останній директор Симон Наріжний // Русская, украинская и белорусская эмиграция в Чехословакии между двумя мировыми войнами. Результаты и перспективы исследований. Фонды Славянской библиотеки и пражских архивов: Сб. докл. междунар. конф. (Прага, 14-15 авг. 1995 г.): В 2-х ч. - Прага, 1995. - Ч. 2. - С. 806-815.
6. Обідний М. Наші завдання в охороні пам'яток // Вістник Укр. нац. музею-архіву при Укр. ін-ті громадознавства у Празі. - Прага, 1928. - Ч. 1. - С. 10-11.
7. Палієнко М. Створення та діяльність Українського історичного кабінету в Празі (1930-1945 рр.) // Вісник Київ. нац. лінгв. ун-ту. Серія «Історія. Економіка. Філософія». - 2001. – Вип. 5. - С. 349-356.

Богдана Москаль

(Львів)

ІВАН ТРУШ ЯК БАГАТОГРАННА ЧАСТИНА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Художник, галицький інтелігент-патріот Іван Труш й належав до когорти великих українців, які не замикались суто на роботі свого фахового спрямування, активно працювали в різних сферах суспільного та культурного життя країни часів початку ХХ століття. Митець ввійшов в історію як маляр, критик, педагог, громадський та політичний діяч, фотограф, мандрівник і редактор та журналіст. Публіцистична спадщина та редакторська діяльність галицького патріота-інтелігента, попри велику кількість науковців, істориків, мистецтвознавців, які всесторонньо вивчали й продовжують вивчати його персону, на жаль, на сьогодні залишається практично невідомою.

«Не хвалися, що на олтарі Вітчизни лежить твоє здоров'я, твої гроші, щастя, а скажи просто і точно, коли і що доброго ти зробив...» Іван Труш.

Митець досконало володів пером, маючи непересічний літературний дар. Це простежити ми можемо у листах до дружини – Аріадни Дагоманової.